

28.000 nye virksomheder om året blev åbnet i gennemsnit før krisen

19.000 nye virksomheder er årligt åbnet i perioden 2009-2011

Kilde: Morgenavisen Jyllands-Posten

EGALITÆRE. Det typiske mønster i andre vestlige lande er, at man er mere tilbøjelig til at acceptere store lønforskelle mellem top og bund, jo højere uddannet man er. Men i Danmark er de højtuddannede faktisk de mest egalitære. Arkivfoto: Thomas Borberg

Ligemageri. Danskerne elsker små lønforskelle

Statsministeren har fat i folkedybet, når hun taler om, at krisen også skal koste på chefgangen.

ANALYSE

Statsministeren lagde i sin første nytårstale vægt på, at alle bør yde det, de kan, og har pligt til at bidrage til fællesskabet. I den forbindelse nævnte hun, at dette også betyder, at når virksomheder beder deres medarbejdere holde igen med deres lønkrav, så bør det også gælde på chefgangen. Min forskning viser, at dette er et budskab, der vækker genklang hos danskerne. Jeg har netop undersøgt, hvordan folk i Danmark og de andre vestlige lande forholder sig til lønningerne i toppen af samfundskagen og lønforskelle generelt. Det har jeg undersøgt via data fra The International So-

ANDREAS PIHL KJÆRSGÅRD

cial Survey Programme (ISSP) – en af de største repræsentative internationale spørgeskemaundersøgelser, der eksisterer. Undersøgelsen dækker over svar fra mere end 60.000 mennesker fordelt i 34 lande, inklusive Danmark.

I HVERT LAND er folk i 1999 og 2009 bl.a. blevet spurgt om, hvad de synes, at folk i fem forskellige job burde tjene. Disse inkluderer en topstilling på arbejdsmarkedet i form af 'bestyrelsesformand for en stor national virksomhed' samt det modsatte i form af 'ufaglært fabriksarbejder' og 'butiksassistent'.

Figuren viser folks angivelser af, hvor meget mere bestyrelsesformanden bør tjene end den ufaglærte eller butiksassistenten. Befolkningen i Danmark – og i de øvrige skandinaviske lande – har sammenlignet med de resterende vestlige lande en meget lav tærskel for, hvor store forskelle i lønninger der bør være. Den gennemsnitlige holdning er, at bestyrelsesformændene kun bør tjene omkring dobbelt så meget som butiksassistenten og ufaglærte. Dette resultat gælder efter finanskrisen i 2009, men også helt tilbage i 1999.

Der kan udledes to pointer af dette.

For det første er det klart, at skandinaverne i et vestligt perspektiv er exceptionelt følsomme over for store lønforskelle mellem arbejdsmarkedets top- og bundgrupper. Min forskning viser andetsteds, at dette ikke er, fordi vi skandinaver ønsker særlig høje lønninger for ufaglærte. Sammenlignet med de vestlige lande synes vi faktisk, at disse gruppers lønninger er på et ret retfærdigt niveau.

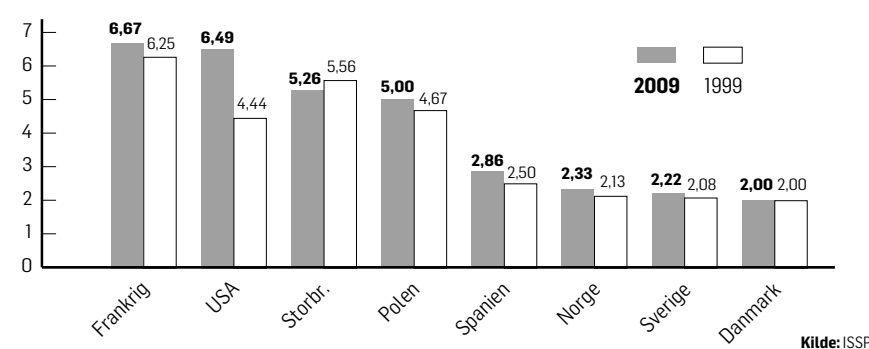
Bestyrelsesformændenes lønninger opfattes i modsætning til de ufaglærte og butiksassistenternes lønninger ikke som retfærdige i Skandinavien. I 2009

mener danskerne gennemsnitligt, at bestyrelsesformændenes lønninger bør reduceres med 33 procent. Dette er godt nok ikke på niveau med amerikanernes 60 procent, men er alligevel et udtryk for et ønske om at reducere lønningerne for bestyrelsesformændene markant.

Vi skandinaver ønsker altså tilsyneladende i højere grad, end man gør i andre lande, at have en stor grad af lighed i lønningerne. Denne lighed skal sikres ved, at arbejdsmarkedets top skal holde igen i lønstenen – helt i tråd med budskabet i Helle Thorning-Schmidts (S) nytårstale.

Hvor store bør lønforskellene være ifølge borgerne i udvalgte lande?

Så mange gange mere bør en bestyrelsesformand tjene ift. en butiksassistent eller en ufaglært

DETTE LEDER til den anden og måske mere overraskende pointe. Kigger man isoleret på 2009, kunne resultatet synes i god overensstemmelse med, at der har været en stærkere kritisk reaktion på finanskrisen og de tilhørende lønninger, bonusordninger osv. i arbejdsmarkedets top i Skandinavien end i andre lande. Ræsonneret holder dog ikke til et nærmere eftersyn. De tilsvarende resultater fra 1999 viser nemlig præcis den samme tendens.

Tolkningen er altså, at folks holdninger til forskellige erhvervsgruppers lønninger og forskellen mellem dem er ret stabile over tid i de skandinaviske lande. Derfor lader skandinaverne altså tilsyneladende heller ikke forskellige begivenheder påvirke disse holdninger i ret høj grad. Forklaringen på, at skandinaverne har disse internationalt set ret særegne holdninger, må derfor også findes i mere stabile faktorer, der karakteriserer de skandinaviske lande.

Noget tyder faktisk på, at der foregår noget ret unikt i de skandinaviske lande. Min forskning viser således også, at det generelt i de vestlige lande gælder, at jo højere uddannet man er, jo større tendens har man til at acceptere store for-

skelle i lønninger mellem top- og bundgrupperne på arbejdsmarkedet. I Skandinavien forholder det sig dog lige modsat. Her er de højtuddannede generelt mere egalitære end de lavtuddannede.

DER KUNNE gives flere forskellige bud på, hvad der skaber og vedligeholder disse specielle holdninger hos skandinaverne. Uanset hvad peger resultaterne dog på, at der er noget om snakken, når eksempelvis Søren Pind (V) eller Eva Kjer Hansen (V) kalder til et opgør med det eksisterende 'lighedsmageri' i Danmark.

Om dette 'lighedsmageri' udgør en hindring for nødvendige økonomiske reformer og begrænser borgernes personlige frihed eller er et udtryk for, at folk vil værne om en god og succesfuld model for et velfærdssamfund, vil jeg ikke afgøre.

Svaret afhænger af folks politiske og ideologiske ståsted og vil forhåbentlig udgøre baggrunden for mange politiske diskussioner i fremtiden.

analyse@pol.dk

Andreas Pihl Kjærsgård er ph.d.-stipendiat, Institut for Statskundskab, Aalborg Universitet.

Vi risikerer at blive fortidens kontinent

KRONIKEN I MORGEN

MERETE ØRSKOV

Ubevidst religiøse danskere nyder godt af folkekirken

enormt potentiale for produktion, køb og salg af vedvarende energi.

Økonomisk krise, stigende oliepriser og global opvarmning taler nemlig alt sammen for øget fokus på vedvarende energi, bedre ressourceudnyttelse og bæredygtig vækst. Det er her, fremtidens arbejdspladser bliver skabt, og det er på disse områder, den globale konkurrence kommer til at stå. Det skyldes vi vores unge og kommende generationer.

EU skal derfor både sætse på et nyt miljøprogram, der fokuserer på bedre ressourceudnyttelse og genanvendelse, og en energistrategi for 2050, der massivt sætser på vedvarende energi og grøn teknologi – også med klare mål på den korte bane.

På topmødet i Rio til juni får vi samtidig mulighed for at sætte fokus på bæredygtig udnyttelse af ressourcer, adgang til elektricitet i ulandene og fattigdomsbekæmpelse. Det er 20-året for verdens første fælles indsats for at sætte klima og miljø på den globale dagsorden som en integreret del af økonomisk og social udvikling under overskriften 'Bæredygtig udvikling'.

Det er samtidig en vigtig opgave at skabe synergi mellem klimamødet i Durban (COP17) og mødet i Rio i forsommeren. Samarbejdet om FN's generalsekretærs rapport 'Sustainable Energy For All' skal videreudvikles og udbygges til konkrete globale klima- og energimålsætninger såsom adgang til elektricitet for alle i 2030.

Mange millioner mennesker er løftet ud af fattigdom, og samhandlen er vokset støt. At mindske fattigdommen og uligheden er vigtigt og nødvendigt –

men sætter også ressourcerne under pres. Det er derfor – først og fremmest – at Danmark med vores viden på miljø, klima og grøn teknologi har et fortrin, som både kan skabe vækst og sikre klodens ressourcer og livsbetingelser.

Det er selvfølgelig økonomisk ansvarlighed og holdbare løsninger for europæisk økonomi, der står øverst på dagsordenen lige nu. Det gælder for både borgerlige og venstreorienterede regeringer. En økonomi og europæisk demokratisk kultur i fremgang vil også være vores kontinents stærkeste kort internationalt. Vi skal inspirere med vores værdier og samfundsstrukturer, vi skal opfordre til tæt internationalt samarbejde om de store udfordringer som fred, klima og retfærdighed, og vi skal hele tiden tale for øget dialog og samhandel. Kampen om fremtiden er ikke kun økonomisk – den er også værdimæssig og principiel. For den handler også om retsorden, ligestilling, socialt retfærdige løsninger, arbejdsretteligheder, udvikelse af demokratiet og bæredygtighed. Jeg tror på, at disse grundlæggende værdier stadig er vigtige parametre – ikke alene for verdens syn på Europa, men også for Europas evne og styrke til at rejse sig økonomisk.

DET GÆLDER også i forhold til det arabiske forår og vores nabolande mod syd i Nordafrika og Mellemøsten. De ønsker næppe samfund fuldstændig som vores, men de ønsker brændende økonomisk vækst, mere retfærdighed og deres egen form for demokratisk udvikling. Et økonomisk presset EU står ikke ideelt for at imødekomme de mange forventninger og behov, som det arabiske forår afsted-

kommer, men omvendt har EU heller ikke råd til at negligere de enorme muligheder, som tøbruddet i Nordafrika og Mellemøsten giver mulighed for.

For kun et år siden startede opstandene i Nordafrika. En udvikling, der – trods mange udfordringer – er sat i bevægelse og ikke kan tilbagerulles. En udvikling, de fleste af os slet ikke troede mulig, sidste gang vi fejrede nytår. Det arabiske forår er i høj grad et resultat af unge reformkræfter, der rejste sig i trods mod tyranni og undertrykkelse og tiltvang sig indflydelse på egen fremtid. Det er svært at give EU ret meget af æren herfor – det var vel de færreste, der overhovedet havde set det komme. Det var først med indsatsen i Libyen, at vi handlede og påtog os et aktivt ansvar for udviklingen. Det skridt var først og fremmest militært, men følges nu tøvende op økonomisk, diplomatisk, politisk.

EU bør være en konsekvent støtte og inspiration for mennesker, der med livet som indsats rejser sig mod deres undertrykkere og kræver frihed, retfærdighed, demokrati og sociale reformer. Det er vores mulighed for at bevare indflydelse i den arabiske verden. Vi kan ikke bombe os til demokratiske reformer i Mellemøsten, som Irakkrigen viste, men vi kan være en konsekvent støtte for demokrati og menneskerettighedsbevægelser og reformkræfter.

EU's rolle nu er at understøtte og stabilisere de demokratiske forandringer, der er i gang lige nu i Mellemøsten og Nordafrika. Vi skal yde bistand til økonomisk fremgang og demokratisk stabilitet bl.a. gennem målrettet støtte til opbygning af retsvæsen og andre offentlige instituti-

oner, partier, civilsamfundsorganisationer, en fri presse og ikke mindst gennem øget samhandel og markedsadgang til Europa.

Vi må ikke vakle i den afgørende stund og lade fokus på kortsigtet stabilitet og økonomiske interesser overskygge vores støtte til demokrati, frihed og menneskerettigheder. Kort sagt kan Vesten ikke holde hånden under diktatorer for at håbe på ro i øjeblikket, men må stille sig klart på frihedens og demokratets side.

Derfor må vi også følge udviklingen i f.eks. Syrien nøje, hvor vi lige nu er vidner til organiserede myrderier og grove krænkelse af menneskerettighederne. Militære svar og internationale koalitioner er under tiden nødvendige – men lang tid uden mulighed for at foretrække. Ingen tvivl om at præsident Assad ikke er en legitim leder, og hans afgang er uundgåelig, for at det syriske folk kan komme videre trods de nylige løfter om en forfatningsafstemning.

Men jeg vil gerne advare imod at tro, at erfaringerne fra Libyen kan overføres til Syrien. Det betyder ikke, at syrerne kamp er mindre legitim. Men det betyder, at en vestlig indgriben er noget mere militært kompliceret og uoverskueligt. Sådan er virkeligheden jo desværre også nogle gange.

Derfor må vi gå andre veje: EU's for-dømmelse af styret i Damaskus og indførelsen af en olieembargo var helt nødvendig på sin plads. De nye sanktioner vil indskrænke regimets muligheder for at finansiere sikkerhedstjenesterne og hærene og andre, der støtter regimet. Og så har jeg været glad for at se Den Arabiske Liga træde i karakter som en internatio-

nal aktør, der påtager sig et markant lederskab og medansvar i egen region – trods visse vanskeligheder.

DET ARABISKE forår er også en anledning til at forsøge at puste nyt liv i de strandende fredsforhandlinger mellem Israel og Palæstina. EU skal være med til at lægge maksimalt pres på begge parter for genoptagelse af reelle fredsforhandlinger. Det er i den forbindelse uacceptabelt, at den israelske regering fortsætter udbygningen af ulovlige bosættelser, rydder boligområder i Østjerusalem, som tilhører palæstinensiske familier, og fratager palæstinenserne helt basale rettigheder. Ligesom større og mindre angreb på Israel fra palæstinensisk side må ophøre. Det skal EU vedholdende kritisere.

Israels sikkerhed skal garanteres – ingen tvivl om det. Det er jeg også overbevist om, at en tostatsløsning vil kunne opfylde. Den skal både give national sikkerhed til begge folk og retssikkerhed; noget, palæstinenserne i de besatte områder i dag lever uden. Den palæstinensiske desperation over udviklingen har som bekendt ført til en ansøgning om anerkendelse i FN.

Det er i den forbindelse vigtigt, at EU sender et samlet og stærkt signal til parterne om palæstinenserne legitime ret til en suveræn stat, begge parter ret til sikkerhed, og at de derfor er nødt til at imødekomme hinandens krav ved forhandlingsbordet. En løsning på denne konflikt vil uden tvivl bidrage positivt til udviklingen i Mellemøsten og give EU nye muligheder og fornyet indflydelse i området. Og Danmark vil støtte et ønske om en selvstændig palæstinensisk stat.

Et af de lande, der har oplevet høje væksttal og øget international indflydelse er Tyrkiet. Landet har spillet en nøgle-rolle i det arabiske forår og er på mange måder gennem Nato Europas adgang til Mellemøsten.

EU vil have stor gavn af et tættere samarbejde med Tyrkiet – både økonomisk og sikkerhedspolitisk. EU's glans og tiltrækningskraft, som ellers historisk har haft en positiv effekt på lande i regionen, der har ønsket medlemskab, risikerer at fade ud. Udsigt til medlemskab har ofte resulteret i reformer, økonomisk udvikling og skridt i retning af demokrati og menneskerettigheder. Det har det også gjort i Tyrkiet, selvom de stadig er et godt stykke fra at leve op til EU's optagelseskrav.

En tættere tilknytning af Tyrkiet til EU er vigtig for europæisk sikkerhed i Mellemøsten og Nordafrika, for den økonomiske udvikling, for en konstruktiv dialog med moderat islam og en positiv udvikling i Tyrkiet selv. Og endelig: Tyrkiet er for mange i Nordafrika og Mellemøsten et vellykket eksempel på integrationen af et muslimsk land med et demokrati som politisk model. Det eksempel har også EU brug for.

Der er altså i den grad brug for et handlekraftigt og samlet EU, der både er i stand til at rydde op efter den økonomiske krise, ruste os til fremtiden og sikre en positiv udvikling i verden. Det er den opgave, der ligger foran Danmark, Europa og det danske formandskab for EU. VILLY SØVNDAL